

# Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görmeye Uygulanacak Hukuk



Yrd. Doç. Dr. Ece BAŞ SÜZEL\* / Yrd. Doç. Dr. Candan YASAN\*\*

## GİRİŞ

Türk mahkemeleri önündeki gerçek olmayan vekâletsiz iş görmeden doğan bir uyuşmazlık yabancılik unsuru<sup>1</sup> taşıdığı takdirde, hâkimin bu uyuşmazlığa uygulanacak hukuku tespit etmesi gerekir. Gerçek olmayan vekâletsiz iş görmede yabancılik unsuru, iş gören ya da iş sahibinin yabancı olması; işin yabancı bir ülkede görülmesi veya işin görülmesi suretiyle gerçekleşen hak ihlalinin yabancı bir ülkede meydana gelmesi şeklinde ortaya çıkabilir.

27.11.2007 tarih ve 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'da<sup>2</sup> vekâletsiz iş görmeye uygulanacak hukuk düzenlenmemiştir. Bu çalışmada, Türk milletlerarası özel hukukunda gerçek olmayan vekâletsiz iş görmeye uygulanacak hukukun tespiti, karşılaştırmalı hukuk dikkate alınarak ortaya konulmaya çalışılacaktır.

## I. Kavram

### A. Tanım

Vekâletsiz iş görme, gerçek ve gerçek olmayan (hukuka uygun ve hukuka aykırı) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Gerçek olmayan

---

\* İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

\*\* İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

<sup>1</sup> Yabancılik unsuru, bir hukuki ilişki veya olayın, kişi, coğrafi konum veya konu itibarıyla birden çok hukuk sistemi ile bağlantılı halde olmasını ifade eder. Nomer, s.5; Tekinalp/Uyanık Çavuşoğlu, s.22; Çelikel/Erdem, s.10; Şanlı/Esen/Ataman-Figanmeşe, s.5; Doğan, s. 25-26.

<sup>2</sup> RG. 12.1.2.2007-26728.

vekâletsiz iş görme, Türk Borçlar Kanunu'nun<sup>3</sup> 530. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, bir kişinin, yetkisiz olarak ve kendi ya da üçüncü kişi menfaatine veya iş sahibinin yasaklamasına aykırı olarak bir iş görmesi suretiyle başkasının hukuk alanına müdahale etmesi halinde, elde etmiş olduğu menfaati, iş sahibine devretmesi gerekir<sup>4</sup>. Dolayısıyla gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin iki türü vardır. İlk türünde, iş gören, işi kendi ya da başka biri menfaatine görürken; ikinci türde, iş gören işi, iş sahibi hesabın ancak onun yasaklamasına karşı gelerek görmektedir.

İlk türe örnek olarak, bir kişinin, bir başkasına ait olan günlükleri yayımlatması verilebilir. Gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin meydana gelebilmesi için öncelikle, tanımda da ifade edildiği üzere, bir iş görmenin varlığı aranır. Bu örnekte günlüğün yayımlatılması, bir iş görmedir. Tanımdan ortaya çıkan bir diğer unsur, bu kişinin, diğerinin günlüklerini yayımlatması hususunda bir yetkisinin bulunmaması gereğidir. Ancak yetkisizlik unsuru da yeterli değildir. Zira gerçek olmayan vekâletsiz iş görmede, yetkisiz temsilden farklı olarak, görülen iş, iş sahibi menfaatine ve onun adına görülmez. Sonuç olarak işin, iş sahibinin menfaati dışında, iş gören ya da bir üçüncü kişi menfaatine görülmesi ya da iş sahibinin yasaklamasına rağmen görülmesi gerekir<sup>5</sup>.

İkinci tür gerçek olmayan vekâletsiz iş görmede ise, iş sahibinin yasaklamasının olduğu halde, işin görülmesinin, iş sahibinin menfaatine olamayacağı, zira kişinin neyin kendi menfaatine olduğuna en iyi kendisinin karar verebileceği varsayımından yola çıkılmaktadır<sup>6</sup>.

Gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin yaptırımı, iş görenin elde ettiği menfaatleri devretmesidir.<sup>7</sup> Devredilecek menfaat, zararın varlığı

<sup>3</sup> RG. 4.2.2011-27836.

<sup>4</sup> Baş Süzel, s.7-8; Friedrich, s.15; Bucher, s.261; Schmid, N.730; Hofstetter, s.211. Aynı yönde, BGer 45 II 208; BGer 47 II 198; BGer 51 II 583; BGer 68 II 36.

<sup>5</sup> Gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin unsurları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Baş Süzel, s.21 vd.

<sup>6</sup> Baş Süzel, s.35-36; Kötz, s.584; Weber, Gewinnherausgabe, s.340-341; Yavuz/Acar/Özen, Dersler, s.641; Özdemir, s.137; Tandoğan, Borçlar Özel, s.677. Aksi görüşte, Baygın, s.575; Arkan Akbıyık, s.15-16.

<sup>7</sup> Huguenin, N.901; Baş Süzel, s.78; Schmid, GoA, N.831; Schmid/Gauch, Art.423 OR, N.93; Honsell/Vogt/Wiegand (işleyen: Weber ), Art.423 OR, N.13; Huguenin/Jenny, Art.423 OR, N.13; Arkan Akbıyık, s.47; Zevkliler/Gökyayla,

ğından ve miktarından bağımsızdır<sup>8</sup>. Buna karşılık, iş görenin de, işin görülmesi sırasında yapmış olduğu masraflara yönelik bir talebi söz konusu olabilir<sup>9</sup>.

## **B. Hukuki Nitelik**

Gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin hukuki niteliği, uygulanacak hukukun belirlenmesi açısından önem taşır. Nitekim bu borç kaynağının temeli, sözleşme, haksız fiil ya da sebepsiz zenginleşme değildir. Bunu ortaya koymak adına aşağıda anılan borç kaynakları ile gerçek olmayan vekâletsiz iş görme karşılaştırılacaktır. Buna ek olarak, vekâlet sözleşmesine benzeyen gerçek vekâletsiz iş görme ile gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin de ayırt edilmesi gerekmektedir.

### **1. Sözleşmeden Ayırt Edilmesi**

Türk hukukunda sözleşmesel sorumluluk kusur prensibine dayanmaktadır. Gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin meydana gelebilmesi için de iş gören kişinin, iş sahibinin hukuk alanına müdahale ederek menfaat elde ettiğini “biliyor olması ya da bilmesi” gerekir<sup>10</sup>. Bununla kastedilen, kast ve ağır ihmaldir<sup>11</sup>. Sözleşmesel sorumluluktan farklı olarak, hafif ihmâl ile gerçek olmayan vekâletsiz iş görme meydana gelmez<sup>12</sup>.

---

s.631; Yavuz/Acar/Özen, Dersler, s.646. Aynı görüşte, İsviçre Federal Mahkemesi kararları için bkz. BGer 126 III 69; 126 III 382.

<sup>8</sup> Edelman, s.82; Baş Süzel, s.80, s.179-182.

<sup>9</sup> Bu talebin sınırları hakkında bkz. Baş Süzel, s.105-114.

<sup>10</sup> Bucher, s.261; Baş Süzel, s.45; Friedrich, s.39; Honsell/Vogt/Wiegand (işleyen: Weber), Art.423 OR, N.8; Huguenin, N.899; Schmid/Gauch, Art.423 OR, N.23-24; Hofstetter, s.211; Lischer, s.73; Gümüş, s.219. Yargıtay da aynı görüştedir: YİBK, 4.6.1958, 15/6, RG, 01.10.1958, S.10021. Federal Mahkeme de aynı görüştedir: bkz. BGer 129 III 422.

<sup>11</sup> Baş Süzel, s.45-46. Aynı doğrultuda, haksız zilyetlik açısından, kötünîyet ile kusur kavramlarının birbirinden farklı olduğu ancak bu alanda kötünîyetin pratik anlamda kusura denk geldiği yönünde bkz. Koç, s.606.

<sup>12</sup> Örneğin bir kişi, kendi telefonu sanarak, kendi telefonuna tıpatıp benzeyen bir başkasına ait telefonu sattı ise, burada gerçek olmayan vekâletsiz iş görme kuraları uygulanmaz. Baş Süzel, s.233.

Sözleşmesel sorumluluk ile gerçek olmayan vekâletsiz iş görme, yaptırım açısından önemli farklılıklar taşır. Sözleşmeye aykırılığın yaptırımı kural olarak BK m.112'de tazminat olarak belirlenmiştir. Gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin yaptırımı ise menfaat devridir. Zararın, tazminatın üst sınırını teşkil ettiği hukuk sistemimizde, menfaat devri yaptırımı istisnai bir özellik taşır ve bir özel hukuk cezası olarak<sup>13</sup>, iş sahibinin zararı olmasa da, iş görenin elde ettiği tüm menfaati devretmesi gerekir.

## 2. Haksız Fiilden Ayırt Edilmesi

Haksız fiil ile gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin varlık amacı ve sağlamak istedikleri tatmin farklıdır<sup>14</sup>. Haksız fiil hukuku esas olarak zararın sonradan telafisi amacını taşırken, gerçek olmayan vekâletsiz iş görme kurumunun amacı, zararın varlığından bağımsızdır<sup>15</sup>. Nitekim gerçek olmayan vekâletsiz iş görmede, zararın meydana gelmesi aranmaz ve şayet ortada bir zarar varsa onun telafisi ile yetinilmez; haksız elde edilen menfaatin devredilmesi gerekir. Haksız fiiller, “haksız kayıpları”; gerçek olmayan vekâletsiz iş görme ise “haksız elde edilen kazancı” esas alır<sup>16</sup>.

Bundan başka, haksız fiilin ortaya çıkması için kusurun derecesi önemsizdir. Hafif ihmal de haksız fiil sorumluluğu doğurur. Oysa gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin meydana gelmesi için nitelikli bir kusur aranacağı yukarıda ifade edilmiştir.

Bir diğer fark ise, her iki borç kaynağının sonuçları açısından kendisini gösterir<sup>17</sup>. Haksız fiil sonucu talep edilebilecek tazminat, zararın varlığı ve miktarına bağlı iken; gerçek olmayan vekâletsiz iş görme sonucu talep edilebilecek menfaat, iş sahibinin zararından bağımsızdır.

<sup>13</sup> Baş Süzel, s.179 vd.; BGer133 III 153; Serozan, Haksız Zenginleşme, § 24, N.23; Honsell/Vogt/Wiegand (işleyen: Weber), Art.423 OR, N. 13; Serozan, Eşya, s.196.

<sup>14</sup> Baş Süzel, s.235, s.145.

<sup>15</sup> Yavuz/Acar/Özen, s.1331; Sungurbey, Kullanım Karşılığı, s.86; Edelman, s.82.

<sup>16</sup> Baş Süzel, s.236.

<sup>17</sup> Friedrich, s.51-52; Suter, s.137; Oser/Schönenberger, Art.423 OR, N.3; Honsell/Vogt/Wiegand (işleyen: Weber), Art.423 OR, N.11; Lischer, s.186; Weber, Gewinnherausgabe, s.338; Chappuis, s.122; Moser, s.181,182; Yavuz/Acar/Özen, s.646.

Son olarak, talep temellerinin tâbi oldukları zamanaşımı süreleri de farklıdır. Gerçek olmayan vekâletsiz iş görme, BK m.146 gereği on yıllık zamanaşımına tâbi iken; haksız fiil, BK m.72 uyarınca iki ve on yıllık zamanaşımı süresine tâbidir<sup>18</sup>.

### 3. Sebepsiz Zenginleşmeden Ayırt Edilmesi

İki kurum arasındaki farkların ilki ve en önemlisi, sebepsiz zenginleşmede iadenin, fakirleşme şartını arayan görüş<sup>19</sup> kapsamında fakirleşme miktarı ile; fakirleşme şartını aramayan görüş<sup>20</sup> bağlamında ise objektif zenginleşme ile sınırlı olmasıdır<sup>21</sup>. Buna karşılık, gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin yaptırımını olan menfaat devri bu tür bir sınırlamaya tâbi değildir<sup>22</sup>. Başka deyişle, çoğu zaman menfaat devri talebi, sebepsiz zenginleşme talebini miktar itibarıyla aşacaktır<sup>23</sup>. Zira sebepsiz zenginleşmenin iadesi, elde edilen menfaatin yanında mağdurun kaybını da esas alır<sup>24</sup>. Oysa menfaat devri yalnızca karşı tarafın elde ettiği menfaati esas alır.

Bundan başka, gerçek olmayan vekâletsiz iş görmede bir “işin görülmesi” aranmaktadır. Oysa sebepsiz zenginleşmenin meydana gelmesi

<sup>18</sup> Bu konuda doktrinde var olan tartışmalar için bkz. Baş Süzel, s.130-137.

<sup>19</sup> Oğuzman/Öz, Cilt II, s.324; Kılıçoğlu, s.507; Öz, s.40. Fakirleşme şartının aranmasına bir gerekçe olarak da, bu şartın aranmadığı takdirde BK m.530'un boşta döneceği ifade edilmektedir. Bkz. Nomer, Borçlar, N.140; Öz, Yenilikler, s.13; Oğuzman/Öz, Cilt II, s.325. Serozan ise, fakirleşme şartını arayan görüşün, fakirleşme olmayan halleri BK m.530 kapsamında çözmeye çalışmalarını eleştirmektedir. Serozan, Haksız Zenginleşme, § 24, N.9,10. Kanaatimizce de, fakirleşme şartının aranmaması BK m. 530'un uygulanmasına engel değildir. Zira her iki kurumun farklı şartları söz konusudur. Fakirleşme şartını arayarak, bunun dışında kalan durumların gerçek olmayan vekâletsiz iş görme kapsamında değerlendirilmesine getirilen eleştiriler için bkz. Holenstein, s.123; Lischer, s.179,180; Schmid/Gauch, Art.423 OR, N. 185. Aynı yönde, BGer 119 II 43, BGer 126 III 72. BK m. 77 düzenlemesinin yeni Borçlar Kanunu itibarıyla fakirleşme şartını kaldırdığı yönünde, Yeniocak, s.109. Aksi yönde, Öz, Yenilikler, s.13.

<sup>20</sup> Serozan, Haksız Zenginleşme, § 24, N.9,10; Özen, s.5, dn.6; Yeniocak, s.109.

<sup>21</sup> Baş Süzel, s.237.

<sup>22</sup> Yavuz/Acar/Özen, s.1331; Tandoğan, Borçlar Özel, s.676; Serozan, Haksız Zenginleşme, § 24, N.18; Oğuzman/Öz, Cilt II, s.341.

<sup>23</sup> Friedrich, s.51-52; Honsell/Vogt/Wiegand (işleyen: Weber), Art.423 OR, N.11.

<sup>24</sup> Dickonson, N.11.04; Birks, Enrichment, s.23; Baş Süzel, s.238.

için, zenginleşme olgusu yeterlidir. Bir işin görülmesine yönelik irade veya işin görülmesi aranmaz<sup>25</sup>. Zenginleşme bir doğa olayı ya da ayırt etme gücü bulunmayan kişinin fiili ile de gerçekleşebilirken<sup>26</sup>, bu halde gerçek olmayan vekâletsiz iş görme söz konusu olamaz<sup>27</sup>. Bunun bir diğer sonucu olarak, sebepsiz zenginleşmede ne kusur ne de hukuka aykırılık unsuru aranmaktadır. Oysa gerçek olmayan vekâletsiz iş görmede, iş görenin kast ya da ağır ihmal derecesinde kusuru olması gerekir.

Sebepsiz zenginleşmede, malvarlıkları arasında sebepsiz yere gerçekleşen kayma, iade ile düzeltilirken, menfaat devri yaptırımında, daha önce kişinin malvarlığında hiç bulunmayan bir değer devredilir<sup>28</sup>. Başka bir deyişle, her iki kurumun varlık amacı farklıdır. Sebepsiz zenginleşme, bir hukuki sebebe dayanmayan malvarlıkları arasındaki kaymaları engellemek, haksız zenginleşmeyi tasfiye etmek ister<sup>29</sup>. Bu açıdan sebepsiz zenginleşmenin denkleştirici adaleti gerçekleştirme, iadeyi sağlama, düzeltme gibi işlevleri vardır<sup>30</sup>. Gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin ve yaptırımı olan menfaat devrinin ise bu tür bir denklik sağlama işlevi yoktur<sup>31</sup>. Bu kurumun amacı, hukuka aykırı şekilde elde edilen menfaatin, iş görende kalmasının uygun bulunmaması nedeniyle, gerçek hak sahibine verilmesi ve iş görenin masraf taleplerinin sınırlı tutulması suretiyle, bir başkasının hukuk alanına müdahale eden

<sup>25</sup> Schmid, GoA, N.1297; Baş Süzel, s.239.

<sup>26</sup> Schmid, GoA, N.1298; Oğuzman/Öz, Cilt II, s.308; Serozan, Haksız Zenginleşme, § 24, N.11. Serozan, bu kurumu haksız zenginleşme olarak nitelendirmekle birlikte, “haksız” ifadesinin, hukuka aykırılığa denk gelmediğini de açıkça ifade etmektedir. Bkz. Serozan, Haksız Zenginleşme, § 24, N.12. “Haksız” ifadesinin kapsamı ve neyin haksız zenginleşme sayılacağı hakkında bkz. Serozan, Haksız Zenginleşme, § 24, N.12.

<sup>27</sup> Baş Süzel, s.240.

<sup>28</sup> Baş Süzel, s.239.

<sup>29</sup> Serozan, Haksız Zenginleşme, § 24, N.7; Edelman, s.80;

<sup>30</sup> Edelman, s.86; Honsell/Vogt/Wiegand (işleyen: Weber), Art.423 OR, N.10; Öz, s.10-13; Oğuzman/Öz, Cilt II, s.308; Bussy (çev. Gürsoy K.), s.20; Reisoğlu, s.1-3; Ulusan, s.139; Öz, s.10.

<sup>31</sup> Edelman, s.79; Birks, UWAL, s.22; Birks, Texas LR, s.1774.

kişinin iki kere cezalandırılmasıdır<sup>32</sup>. Yoksa bir malvarlığından diğerine değer kayması her zaman gerçekleşmemiş olabilir<sup>33</sup>.

Son olarak bu iki talep temelinin tâbi olduğu zamanaşımı süreleri de farklıdır. Gerçek olmayan vekâletsiz iş görme, BK m.146 gereği on yıllık zamanaşımına tâbi iken, sebepsiz zenginleşme BK m.82 gereği iki ve on yıllık zamanaşımı sürelerine tâbidir<sup>34</sup>.

#### 4. Gerçek Vekâletsiz İş Görmeden Ayırt Edilmesi

Gerçek vekâletsiz iş görme ile gerçek olmayan vekâletsiz iş görme arasındaki en önemli fark, iş görenin niyetinde gizlidir<sup>35</sup>. Gerçek vekâletsiz iş görmede, iş görenin asıl amacı, iş sahibine yardım etmektir; bu niyetle bir başkasının hukuk alanına müdahale eder. Zaten yardım amacı taşıdığı için bir başkasının hukuk alanına müdahale etmesi hukuk düzeni tarafından yasaklanmamıştır. Bu tür bir ilişki meydana geldiğinde, bu ilişki, tıpkı taraflar arasında bir sözleşme ilişkisi varmışçasına değerlendirilir<sup>36</sup>. Zira gerçek vekâletsiz iş görme, bir sözleşme benzeri olarak nitelendirilmektedir.

Gerçek olmayan vekâletsiz iş görmede ise, tam tersine, hukuk alanına yapılan müdahaleye izin verilmez. Zira bu müdahale, iş sahibinin menfaatine ya da ona yardım amaçlı değil, bir hakkı gasp etmek amacıyla yapılır. Bu açıdan iki kurum adlarının benzerliği haricinde yapı ve hukuki nitelik olarak çok farklıdır.

<sup>32</sup> Baş Süzel, s.239-240.

<sup>33</sup> Örneğin haksız zilyedin, mala yaptığı masraf, bütünleyici parçası teşkil ediyorsa, eşyanın mülkiyeti iş sahibinde olduğu için, artış doğrudan iş sahibinin malvarlığında gerçekleşmiştir. Bu örnekte haksız zilyedin malvarlığında herhangi bir artış söz konusu olmadığından, hak sahibinin malvarlığından, haksız zilyedin malvarlığına bir değer kaymasından da söz edilemez.

<sup>34</sup> Bu konuda doktrinde var olan tartışmalar için bkz. Baş Süzel, s.130-137.

<sup>35</sup> Baş Süzel, s.230.

<sup>36</sup> Baş Süzel, s.230; Kötz, s.586; Friedrich, s.21;, s.332; Oser/Schönenberger, Art.419, N.1a; Guhl/Merz/Druey, s.503; Moser, Herausgabe, s.88, s.91; Schmid, GoA, N.31; Tandoğan, Vekâletsiz İş Görme, s.26-27.

## II. Vekâletsiz İş Görmeye Uygulanacak Hukuk Konusunda Yabancı Hukuktaki Çözümler

### A. İşin Görüldüğü Ülke Hukukunun Uygulanması

11.7.2007 tarihli ve 864/2007 sayılı Sözleşme Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuk Hakkındaki AT Tüzüğü (Roma II)<sup>37</sup> öncesi AB üyesi ülkelerin hukukunda, vekâletsiz iş görmenin işin görüldüğü ülke hukukuna tabi olacağı genel olarak benimsenmiştir.

Buna göre Alman<sup>38</sup>, İtalyan<sup>39</sup> ve İspanyol<sup>40</sup> hukukunda vekâletsiz iş görmeye işin görüldüğü ülke hukukunun uygulanacağı yönünde düzenlemeler mevcuttur. Benzer bir düzenleme Avusturya MÖHK m.46'da öngörülmüş; ancak görülen işin, bir başka hukuki ilişkiyle daha sıkı ilişkili olması halinde bu hukuki ilişkiye uygulanan hukukun gerçek olmayan vekâletsiz iş görme için de uygulanacağı kabul edilmiştir.

Fransız doktrininde bir görüş<sup>41</sup>, işlerin daha önceden idare edildiği yer varsa, o yer hukukunun vekaletsiz iş görmeye uygulanacağını ifade etmiştir. Bu görüşe göre, örneğin eğer bir taşınmazla ilgili vekaletsiz iş görmeden kaynaklanan bir talep söz konusu ise, taşınmazın bulunduğu yer hukuku uygulanacaktır. Başka deyişle, işin görüldüğü yer hukuku uygulanmaktadır. Bununla birlikte, daha önce taraflar arasında mevcut bir hukuki ilişki varsa o ilişkiye uygulanan hukukun yetkili olacağı ileri sürülmüştür<sup>42</sup>.

<sup>37</sup> Règlement (CE) No. 864/2007 du Parlement Européen et du Conseil du 11 juillet 2007 sur la loi applicable aux obligations non contractuelles (Rome II), JO L 199/40, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007R0864&rid=2>, (erişim tarihi: 12.1.2014).

<sup>38</sup> EGBGB § 39'un birinci fıkrasında vekâletsiz iş görmenin gerçekleştiği yer hukukunun yetkisi kabul edilmiştir. Hükmün ikinci fıkrası, bir borcun ödenmesine ilişkin iş görme olasılığından bahsetmektedir. Ne var ki, gerçek olmayan vekâletsiz iş görme zaten bu fıkrayı uygulama alanı dışında bırakmaktadır.

<sup>39</sup> 31.5.1995 tarihli ve 218 sayılı Kanun m. 61.

<sup>40</sup> İspanyol Medeni Kanunu'nun milletlerarası özel hukuka ilişkin kuralların yer aldığı dördüncü bölümdeki m.10'un İngilizce metni için bkz. [http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file\\_id=221320](http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=221320) (erişim tarihi: 26.4.2016).

<sup>41</sup> Dominique Bureau/ Horatia Muir Watt, Droit international privé, Tome II Partie spéciale, 2. édition, Themis droit 2007, s.453-454.

<sup>42</sup> Bureau/Muir Watt, s.453-454.



Hollanda hukukunda açık bir düzenleme bulunmamakla birlikte Hollanda Yüksek Mahkemesi'nin 23.2.1996 tarihli bir kararında<sup>43</sup> vekâletsiz iş görmeye, işin görüldüğü yer hukukunun uygulanacağı; işin birden fazla yerde görülmesi söz konusu ise o iş ile en sıkı ilişkili ülke hukukunun uygulanacağı ifade edilmiştir.

İngiliz hukukunda ise vekâletsiz iş görme bir kurum olarak var olmamakla birlikte, söz konusu durum sebepsiz zenginleşme altında çözüme kavuşturulduğu için<sup>44</sup>, uygulanacak hukukun da sebepsiz zenginleşmeye uygulanan hukuka göre tespit edilmesi gerektiği ifade edilmektedir<sup>45</sup>.

### **B. Roma II Tüzüğü'nde Benimsenen Çözüm**

11.1.2009 tarihinde yürürlüğe giren Roma II Tüzüğü (*Tüzük*), Danimarka dışındaki tüm AB üyesi ülkelerde doğrudan uygulanmaktadır (Tüzük m.1, f.4; Tüzük Başlangıç Bölümü par.40). Böylelikle uygulama alanına giren konularda Tüzük'teki düzenlemeler, AB üye ülkelerin iç hukuku haline gelmiştir<sup>46</sup>.

Tarafların, Tüzük m.14 uyarınca hukuk seçimi yapmadıkları halde vekâletsiz iş görmeye uygulanacak hukuk, Tüzük m.11'de<sup>47</sup> özel

<sup>43</sup> Netherlands Supreme Court, 23 February 1996, Netherlands Case Law 1997, 276, [http://ec.europa.eu/civiljustice/applicable\\_law/applicable\\_law\\_net\\_en.htm#III.2](http://ec.europa.eu/civiljustice/applicable_law/applicable_law_net_en.htm#III.2) (erişim tarihi: 14.09.2016).

<sup>44</sup> Dickinson, s.511.

<sup>45</sup> [http://ec.europa.eu/civiljustice/applicable\\_law/applicable\\_law\\_eng\\_en.htm#III.2](http://ec.europa.eu/civiljustice/applicable_law/applicable_law_eng_en.htm#III.2) (erişim tarihi: 14.09.2016). Doktrinde sebepsiz zenginleşmenin gerçekleştiği yer hukukunun uygulanması gerektiği ancak, taraflar arasında önceden var olan söz gelimi, geçersiz hale gelmiş bir sözleşme ilişkisi var ise sözleşmeye uygulanacak hukukun, sebepsiz zenginleşmeye de uygulanacağı ileri sürülmektedir. Bu hususta bkz. [http://ec.europa.eu/civiljustice/applicable\\_law/applicable\\_law\\_eng\\_en.htm#III.2](http://ec.europa.eu/civiljustice/applicable_law/applicable_law_eng_en.htm#III.2) (erişim tarihi: 26.04.2014).

<sup>46</sup> Roma II Tüzüğü'nün uygulama alanı hakkında ayrıntılı olarak bkz. Dickinson, s.276; Halfmeier/ Sonder, s.399; Clarkson/Hill, s.261; Tarman, Roma II, s.196-198.

<sup>47</sup> Tüzük'ün İngilizce metninde vekâletsiz iş görme için, Roma hukuku terimi olan "*negotium gestio*" terimi kullanılmıştır. Latince bir terimin tercih edilme sebebi, Anglosakson hukuk düzenlerinde vekâletsiz iş görme kurumunun var olmaması ve vekâletsiz iş görmeyi karşılayan bir kavramın İngilizce'de bulunmaması olarak gösterilmiştir (Dickinson, N.11.06; Demirkol, s.37).

olarak düzenlenmiştir<sup>48</sup>. Tüzük'ün sistematigi açısından bu düzenleme, *sui generis* yapıda olduğu ifade edilen sözleşme dışı borç ilişkilerine özgü bölümde yer almaktadır<sup>49</sup>.

Vekâletsiz iş görmeye uygulanacak hukuku düzenleyen Tüzük m.11'deki hüküm, kademeli bir bağlama kuralı öngörmektedir<sup>50</sup>. Hükümün ilk fıkrasında, vekâletsiz iş görme, sözleşme ya da haksız fiil gibi taraflar arasında önceden var olan bir hukuki ilişki ile sıkı ilişkili ise, mevcut hukuki ilişkinin tâbi olduğu hukukun vekâletsiz iş görmeye de uygulanacağı öngörülmüştür<sup>51</sup>. Görüldüğü üzere, söz konusu hüküm, vekâletsiz iş görmenin sözleşme ya da haksız fiil gibi taraflar arasında önceden var olan bir hukuki ilişki ile sıkı ilişkili olması kriterini getirmektedir<sup>52</sup>. Düzenlemenin amacı, taraflar arasındaki tüm hukuki ilişkinin tek bir hukuk düzenine tâbi olmasını sağlamaktır<sup>53</sup>. Vekâletsiz iş görmede var olan “yetkisizlik” unsuru, tarafların arasında hiçbir ilişki olmadığı anlamına gelmez. Özellikle gerçek olmayan vekâletsiz iş görmede, tarafların arasında bir ilişki var olabilir. Böyle bir durumda, taraflar arasındaki hukuki ilişki ile sıkı ilişkili olması kaydıyla vekâletsiz iş görmeden kaynaklanan bir uyumsuzluk, mevcut ilişkiye uygulanan hukuka tabi olacaktır.

<sup>48</sup> Bazı hukuk sistemlerinde vekaletsiz iş görmeye uygulanan hukukun düzenlenmiş olmasına karşın; diğer pek çok hukuk sisteminde bu hususta açık bir düzenleme bulunmaması sebebiyle bu hususta Roma II Tüzüğü'nde özel bir bağlama kuralına yer verildiği hakkında bkz. Huber, Art. 11 Rome II, N.1. Vekâletsiz iş görmenin düzenlenmediği ülkelerle ilgili olarak bkz. Bkz. Commission's Explanatory Memorandum, COM (2003) 427, s.21; ayrıca karşılaştırmalı bakış için Study Group on European Civil Code/Acquis Group, Comment on Art.V. – 1:101 DCFR, notes I.1. Bu kurumun düzenlendiği ülkelerle ilgili olarak bkz. Study Group on European Civil Code/ Acquis Group, Comment on Art.V. – 1:101 DCFR, notes I.2.

<sup>49</sup> Callies/Schinkels, Art.11 Rome II, N.1. Bu karma yapıya ilişkin olarak bkz. Carrella, s.74 vd.

<sup>50</sup> Tüzük m.11'deki bağlama kuralının, sebepsiz zenginleşmeye uygulanacak hukuku düzenleyen hüküm ile paralellik taşıdığı hakkında bkz. Tarman, Roma II, s.213.

<sup>51</sup> Huber, Art. 11 Rome II, N.13; Callies/Schinkels, Art.11 Rome II, N.9; Dicey/Morris/ Collins, N.36-118.

<sup>52</sup> Dickinson, N.10.25; Huber, Art. 11 Rome II, N.15-16; Tarman, Roma II, s.213.

<sup>53</sup> Commission's Explanatory Memorandum (COM 2003), 427, s.21 (Art.9). Aynı yönde, Huber, Art. 11 Rome II, N.13; Callies/ Schinkels, Art.11 Rome II, N.9.

Tüzük m.11, f.1 kapsamında taraflar arasında mevcut bir sözleşme ilişkinin bulunmasına örnek olarak, kiracının caiz olmayan bir alt kira sözleşmesi yapması ya da yayımcı ile 100 adet kitap basımı ve bunların satılmaması için yapılan sözleşmenin ihlal edilerek, 1000 adet kitabın basılıp satılması suretiyle meydana gelen gerçek olmayan vekâletsiz iş görme gösterilebilir. Bu gibi durumlarda, taraflar arasında halihazırda mevcut olan ilişkinin (ilk örnekte kira sözleşmesinin, ikinci örnekte yayımcılık sözleşmesinin) esas alınması, ve vekaletsiz iş görmeye uygulanacak hukukun, mevcut sözleşme ilişkisine uygulanan hukuka göre belirlenmesi taraf menfaati açısından elverişli bir çözüm sunmaktadır.

Tüzük m.11, f.1 kapsamındaki bir diğer ihtimal ise uygulanacak hukukun, haksız fiil ile yakın ilişkili ise, haksız fiilin tâbi olduğu hukuka göre belirlenmesidir. Örneğin, yabancı bir kişiye ait boş arsanın, paralı otopark olarak kullandırılması suretiyle para kazanılması halinde, ortada bir yabancılık unsuru vardır ve uygulanacak hukukun tespiti gerekir. Burada mülkiyet hakkının ihlali suretiyle bir gerçek olmayan vekâletsiz iş görme meydana gelmiştir. Bu nedenle arsanın haksız işgal edilmesi nedeniyle elde edilen menfaatin devredilmesi talep edilebilir. Bu örnekte gerçek olmayan vekâletsiz iş görme, aynı zamanda bir haksız fiil ile sıkı ilişkili olduğundan uygulanacak hukuk, buna göre belirlenir.

Uygulanacak hukukun Tüzük m.11, f.1 uyarınca belirlenememesi halinde<sup>54</sup> ise Tüzük m.11, f.2 uyarınca zarara yol açan olayın (vekâletsiz iş görmenin) meydana geldiği tarihte tarafların mutad meskenlerinin aynı ülkede bulunması şartıyla bu ülke hukukunun (*lex domicilii communitis*) uygulanacağı düzenlenmiştir<sup>55</sup>.

Vekâletsiz iş görmenin gerçekleştiği tarihte tarafların müşterek mutad mesken hukuku bulunmadığı takdirde ise Tüzük m.11, f.3 uyarınca vekâletsiz iş görmenin gerçekleştiği ülke hukukunun (*lex loci gestionis*) uygulanacağı hükme bağlanmıştır<sup>56</sup>. Örneğin, yabancı ülke va-

<sup>54</sup> Bu durum, taraflar arasında mevcut bir hukuki ilişkinin bulunmamasından kaynaklanabileceği gibi taraflar arasında bir hukuki ilişki bulunmasına rağmen vekaletsiz iş görmenin, bu hukuki ilişki ile sıkı ilişkili olmamasından da kaynaklanabilir.

<sup>55</sup> Dicey/Morris/Collins, N.36-118; Dickinson, N.11.20; Huber, Art. 11 Rome II, N.13; Callies/ Schinkels, Art.11 Rome II, N.18. Roma II'den bağımsız olarak, aynı yönde, Tekinalp/Uyanık Çavuşoğlu, s.395, dn.147.

<sup>56</sup> Huber, Art. 11 Rome II, N.21; Callies/ Schinkels, Art.11 Rome II, N.20.

tandaşı (A)'ya ait bir başka ülkede bulunan taşınmazı, taşınmaz ile aynı ülkede bulunan (B)'nin kiraya vermesi ve bu yolla menfaat elde etmesi halinde, taraflar arasında mevcut bir hukuki ilişki bulunmadığı takdirde, tarafların mutad meskenleri de aynı ülkede olmadığından, Tüzük m.11, f.3 gereği vekâletsiz iş görmenin gerçekleştiği (kiraya vermenin ve menfaatin elde edildiği) ülke hukuku uygulanacaktır<sup>57</sup>.

Bununla birlikte Tüzük m.11, f.4'te daha sıkı ilişkili hukuk istisnasına (*escape clause, clause d'exception*) yer verilmiştir. Buna göre halin bütün şartları dikkate alındığında, vekâletsiz iş görme, ilk üç fıkrada belirtilen ülkeden bir başka ülke ile "açıkça daha sıkı ilişkili" ise bu daha sıkı ilişkili ülke hukuku uygulanacaktır. Tüzük m.11, f.4'teki daha sıkı ilişkili hukuk kuralı, esneklik sağlayarak denge kurmayı amaçlamaktadır<sup>58</sup>. Böylelikle somut uyuşmazlıkla yakın ilişkili olmayan tesadüfi bir hukukun uygulanması engellenmiş olacaktır<sup>59</sup>.

Tüzük m.11, f. 4 uyarınca daha sıkı ilişkili hukuk, somut olayın özelliklerine göre belirlenecektir<sup>60</sup>. Kanunlar ihtilafı kuralının gösterdiği hukuktan farklı olarak, somut olaydaki unsurların bir başka ülke hukukunu işaret etmesi halinde bu hukukun, daha sıkı ilişkili hukuk olduğuna karar verilebilir. Taraflar arasında daha önceden mevcut olan bir hukuki ilişki veya tarafların müşterek mutad meskeni, yerleşim yeri

<sup>57</sup> Bununla birlikte iş görme birden çok ülkede gerçekleştiği takdirde hangi yerin esas alınacağı hakkında bkz. Palandt/Thorn, Art.11 Rome II, N.8; Bamberger/Roth/Spickhoff, Art.42 EGBGB, N.87; Huber, Art. 11 Rome II, N.22; Dicey/Morris/Collins, N.36-118.

<sup>58</sup> Huber, Art. 4 Rome II, N.79.

<sup>59</sup> Tüzük m.11, f.4'teki daha sıkı ilişkili hukuk kuralının bir istisna olarak değerlendirilmesi gerektiği, aksi halde söz konusu düzenlemenin, hâkimlere *lex fori*'yi uygulamak hususunda bir araç yaratabileceği ifade edilmektedir (COM 2003, 427, s.12. Aynı yönde, Huber, Art. 4 Rome II, N.80). Bu sebeple, uygulanacak hukukun dördüncü fıkra uyarınca belirlenirken itinalı olunması gerektiği ve kuralın, dar bir uygulama alanına sahip olması gerektiği belirtilmektedir (Dicey/Morris/Collins, N.35-197; Dickinson, N.4.85; Bamberger/Roth/Spickoff, Art.42 EGBGB, N.37; Fentiman, s.2048; Fröhlich, s.57).

<sup>60</sup> *Proper law* doktrinin, Kıta Avrupası hukukuna teşmili olarak nitelendirilen daha sıkı ilişkili hukuk kuralı, somut olayın tüm şartları değerlendirildiğinde uyuşmazlıkla açıkça daha sıkı ilişkili bir hukukun bulunması halinde bu hukukun uygulanmasına imkan tanımaktadır (Bureau/Watt, s. 400; Bucher, Cours Général, s. 95; Graziano, s. 26-27).

ya da müşterek vatandaşlığı bulunması gibi haller, somut olayda daha sıkı ilişkili hukuku gösterebilir.

Ancak daha sıkı ilişki kurabileceği kabul edilen bu hallerden bir kısmı, Tüzük m.11'deki önceki fıkralarda, vekâletsiz iş görme için zaten düzenlenmektedir. Başka deyişle sorun, daha önceki basamaklar varken, dördüncü fıkradaki basamağın hangi hallerde uygulama alanı bulabileceğine ilişkindir. Doktrinde, hükmün özellikle ilk fıkrasının, dördüncü fıkranın uygulanma ihtimalini sınırladığı ifade edilmekle birlikte<sup>61</sup>; çok taraflı hukuki ilişkiler gözetilerek son fıkradaki kuralın düzenlendiği belirtilmektedir<sup>62</sup>.

### III. Türk Milletlerarası Özel Hukukunda Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görmeye Uygulanacak Hukuk

#### A. Sorunun Ortaya Konması: Kanun Boşluğu

Türk hukukunda borçlar hukuku alanında sözleşmeler, haksız fiiller ve sebepsiz zenginleşmeye ilişkin kanunlar ihtilafı kuralları düzenlenmiştir (MÖHUK m.24-39). Ancak sözleşme, haksız fiil ve sebepsiz zenginleşmenin yanında, dördüncü bir borç kaynağı olduğu kabul edilen vekâletsiz iş görmeye uygulanacak hukuk konusunda MÖHUK'ta bir düzenleme yapılmamıştır<sup>63</sup>.

Bu şekilde kanunda bir düzenleme olmadığı durumda, kanunda bir boşluk olduğu akla gelir. Boşluk, hüküm içi boşluk olabileceği gibi, kanun boşluğu da olabilir<sup>64</sup>. Ne tür boşluk olduğunun tespiti, nasıl bir çözüm getirileceği açısından önemlidir.

Öncelikle hüküm içi boşluğun hangi durumlarda var olacağından kısaca bahsetmek gerekir. Kanun koyucunun hükmün içinde isteyerek bıraktığı bir boşluk varsa ve kanun bu boşluğun doldurulması için örneğin ahlak kuralına işaret ediyorsa hüküm içi boşluk söz konusu olur<sup>65</sup>. Bir diğer olasılıkta ise, kanun bu boşluğun doldurulması için örf-âdete

<sup>61</sup> Callies/Schinkels, Art.11 Rome II, N.23-23.

<sup>62</sup> Callies/Schinkels, Art.11 Rome II, N.23.

<sup>63</sup> Nomer, s.360; Şanlı/Esen/Ataman-Figanmeşe, s.308-309; Tekinalp/Uyanık Çavuşoğlu, s.394; Demirkol, s.38, 40-41.

<sup>64</sup> Serozan, Genel Bölüm, I § 5, N.27 vd.; Oğuzman/Barlas, s.96.

<sup>65</sup> Örneğin, TMK m. 364-bakma yükümlülüğü.

yollama yapar<sup>66</sup>. Bundan başka, hüküm içi boşluk durumunda, kanun hükmünün uygulanması için hâkime takdir yetkisi tanınmış<sup>67</sup> ya da başka bir kanun hükmüne yollama yapılmış olabilir<sup>68</sup>.

Hüküm içi boşlukta bir hukuki düzenleme vardır. Ancak, çalışmaya konu mesele bir hüküm içi boşluk meselesi değildir. Sonuç olarak, vekâletsiz iş görme hususunda, MÖHUK'ta karşıt anlamdan dahi sonuç çıkartılabilecek bir düzenleme bulunmadığından, kanun boşluğu söz konusudur<sup>69</sup>.

Türk kanunlar ihtilafı hukukunda vekâletsiz iş görme açısından bir kanun boşluğunun bulunması, vekâletsiz iş görme kurumunun Türk Borçlar Kanunu'ndaki yerinden kaynaklanıyor olabilir. Zira vekâletsiz iş görme, borçlar hukukunun özel hükümler kısmında, vekâlet sözleşmesinin hemen arkasından düzenlenmektedir. Ancak vekâletsiz iş görmenin ayrı bir borç kaynağı olduğu ve bu nedenle Kanun'un genel hükümler kısmında yer alması gerektiği doktrinde baskın görüş olarak savunulmaktadır<sup>70</sup>. Maddi hukuktaki bu isabetsiz konumlandırma,

<sup>66</sup> Burada, örf-âdete yollama yapılması ile kanun boşluğunun doldurulması için TMK m.1/II uyarınca örf âdet hukukuna başvurulması karıştırılmamalıdır. Zira örf-âdete başvurulması başka, örf âdet hukukuna başvurulması başkadır.

<sup>67</sup> Örneğin TMK m.4.

<sup>68</sup> Örneğin, BK m. 114, BK m.246.

<sup>69</sup> Şanlı/Esen/Ataman-Figanmeşe, s.308; Demirkol, s.38. Karşıt anlamdan sonuç çıkarma hakkında, Serozan, Genel Bölüm, I § 5, N.31a; Oğuzman/Barlas, s.97; Meier-Hayoz, Art.1, N.255; Edis, s.124.

<sup>70</sup> Baş Süzel, s.15; Holenstein, s.160; Schmid, GoA, N.820; Brinner, s.5; Friedrich, s.20; Fischer, s.23; Josef Hofstetter, "Gewinnherausgabe und Aufwendersatz des unechten Gesch.ftsführers ohne Auftrag", ZBJV 100/1964, s.221 vd, s.250, s.336; Heinrich Honsell/Nedim Peter Vogt/ Wolfgang Wiegand, Basler Kommentar Obligationenrecht I Art.1-529, 5. Auflage, 2011 Basel, Honsell/ Vogt/ Wiegand (işleyen: Weber), Art.423 OR, N.2; Moser, s.118; Sungurbey, Kullanım Karşılığı, s.85; Alper Gümüş, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borçlar Hukuku Özel Hükümler Cilt II, İstanbul 2012, s.235; Hofstetter, s.177; Chappuis, s.42; Gauch/ Schmid, Art.423 OR, N.6; Moser, s.118; Tandoğan, Vekâletsiz İş Görme, s.65; Suter, s.114; Sungurbey, Kullanım Karşılığı, s.85; Nomer, Karar İncelemesi, s.30; Gümüş, C.II, s.235; Schmid, GoA, N.820; Brinner, s.5; Friedrich, s.20; Holenstein, s.160-161; Tandoğan, Vekâletsiz İş Görme, s.65; Suter, s.114; Rolf H. Weber, "Gewinnherausgabe – Rechtsfigur zwischen Schadenersatz-, Geschäftsführungs- und Bereicherungsrecht", ZSR 111/1992 I, s.336; Fischer,

vekâletsiz iş görmenin, bir sözleşme benzeri olarak nitelendirilmesi ve kanunlar ihtilafı kuralları hazırlanırken meselenin o şekilde çözüme kavuşturulabileceği yanılığına yol açmış olabilir. Dolayısıyla tarihi sebepler yüzünden, Türk Borçlar Kanunu'nun özel hükümler kısmında, vekâlet sözleşmesinin arkasında düzenlenen gerçek olmayan vekâletsiz iş görme unutulmuş görünmektedir. Öte yandan MÖHUK'un hazırlanmasında mehz teşkil eden<sup>71</sup> İsviçre MÖHK'da<sup>72</sup> da benzer bir eksikliğin söz konusu olduğuna ve vekâletsiz iş görmenin İsviçre MÖHK'da da düzenlenmemiş olduğuna dikkat çekmek gerekir.

### **B. Sorunun Çözümü: Hâkimin Hukuk Yaratması**

Kanunlar ihtilafı alanında kanun boşluğu olan durumlarda bu boşluk, iç hukuktaki yöntemle doldurulur (TMK m.1)<sup>73</sup>. Buna göre hâkim öncelikle örf âdet hukukuna<sup>74</sup> bakacaktır. Buradan sonuç alınmıyorsa, hâkim kendisi kanun koyucu olsaydı nasıl bir kural koyacak idiyse ona göre hükmedecektir (*modo legislatoris*)<sup>75</sup>. Bununla kastedilen hâkimin, genel ve soyut nitelikte bir kural koyması; tarafların karşılıklı

s.23; Hofstetter, Gewinnherausgabe, s.250; Hofstetter, s.177; Honsell/Vogt/Wiegand (işleyen: Weber), Art.423 OR, N.2; Schmid/Gauch, Art.423 OR, N.6; Moser, s.118. Alman hukukunda, BGB § 687 açısından, Wittmann, s.151, s.160; Julius von Staudinger, J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen, Buch 2, Recht der Schuldverhältnisse §§ 657-704, Berlin 2006, Staudinger/Bergmann, § 687, N.43.

<sup>71</sup> Özellikle sözleşme dışı borç ilişkilerine uygulanacak hukuka ilişkin MÖHUK'taki bağlama kurallarında, İsv.MÖHK'dan yararlanıldığı hakkında bkz. Tiryakioğlu, s. 211; Tekinalp, Turkish Code, s. 320, 337

<sup>72</sup> *Loi fédérale sur le droit international privé (LDIP) du 18 décembre 1987 (RS 291)*, RO 1988 1827, <http://www.admin.ch/opc/fr/classified-compilation/19870312/index.html>, (erişim tarihi: 2.5.2016).

<sup>73</sup> Nomer, s.85; Şanlı/Esen/Ataman-Figanmeşe, s.309.

2675 sayılı Kanun yürürlüğe girene kadar Türk milletlerarası özel hukukunun ana kaynağını oluşturan 23.2.1330 (1915) tarihli Türkiye'de Bulunan Yabancıların Hukuk ve Vazifeleri Hakkında Muvakkat Kanun'da düzenlenmemiş konularda boşluk doldurma metodundan yararlanılması hakkında bkz. Uluocak, s.13-14.

<sup>74</sup> Örf adet hukuku hakkında bkz. Oğuzman/Barlas, s.105-112.

<sup>75</sup> Serozan, Genel Bölüm, I § 5, N.28; Oğuzman/Barlas, s.96; Meier-Hayoz, Art.1, N.251-252; Seyfullah Edis, Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri, Ankara 1997, s.120-123.

menfaatlerini tespit etmesi; adil ve hayatın ihtiyaçlarını karşılayan bir çözüm üretmesidir<sup>76</sup>. Bu çözümün mevcut hukuk düzeni ve hukuk güvenliği ile bağdaşması gerekir<sup>77</sup>. Milletlerarası özel hukuk açısından da, hâkimin söz konusu uyuşmazlıkta yer alan taraflar arasındaki menfaat dengesini gözetmesi gerektiği belirtilmektedir<sup>78</sup>.

Hukuk yaratmada, yararlanılabilecek imkânların başında kıyas gelir<sup>79</sup>. Kanunda doğrudan kıyas yapılabilecek bir düzenleme yoksa, kanunun ruhuna bakmak gerekir. Başka deyişle ilke kıyası yapmak gerekir. Kıyas ya da ilke kıyası yoluna gidilerek bir çözüme ulaşılamıyorsa, kanunda geniş anlamda bir boşluk, bir ilke boşluğunun olduğu söylenebilir<sup>80</sup>.

Bu durumda hâkim kanun koyucu gibi davranarak, hukukun temel ilkelerine uygun, anayasal değerlerle bağdaşan, sosyal gerçekliğe uyan bir kural koymalıdır. Bunu yaparken de yararlanılması gereken kaynakların başında doktrin, mahkeme içtihatları ve karşılaştırmalı hukuk verileri gelmektedir<sup>81</sup>. Sonuç olarak hâkime, çözülmesi gereken hayat ilişkisinin ağırlık noktasını ve yerini araştırmak ile menfaat durumlarını karşılaştırmak suretiyle, milletlerarası özel hukuk adaletini kuracak en uygun hukuk kuralına, söz konusu uyuşmazlığı bağlamak görevi yüklenmektedir<sup>82</sup>.

Yukarıdaki ilkeler göz önünde bulundurulduğunda, gerçek olmayan vekâletsiz iş görme açısından<sup>83</sup> öncelikle hâkimin kıyas yoluna git-

<sup>76</sup> Serozan, Genel Bölüm, I § 5, N.29; Oğuzman/Barlas, s.114-115; Edis, s.136-137; Meier-Hayoz, Art.1, N.316. Aynı yönde, YHGK 13.12.1989, 11-706/661; YHGK 10.12.1997, 19-665/1018; YHGK 25.2.2004, 10-109/115; YHGK 27.2.2008, 21-140/205, Kazancı İctihat Bilgi Bankası, 15.5.2014.

<sup>77</sup> Serozan, Genel Bölüm, I § 5, N.29; Oğuzman/Barlas, s.114-115.

<sup>78</sup> Nomer, Borçlar, s.86.

<sup>79</sup> Nomer, Borçlar, s.86; Oğuzman/Barlas, s.117; Serozan, Genel Bölüm, I § 5, N.32a.

<sup>80</sup> Serozan, Genel Bölüm, I § 5, N.37.

<sup>81</sup> Oğuzman/Barlas, s.118.

<sup>82</sup> Nomer, Borçlar, s.85-86.

<sup>83</sup> Gerçek vekâletsiz iş görme, bu çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Doktrinde gerçek vekâletsiz iş görmenin sözleşme benzeri olması sonucunda uygulanacak hukukun, MÖHUK m.24 uyarınca tespit edileceği ifade edilmiştir (Uluocak, Dersler, s.208; Tekinalp/Uyanık Çavuşoğlu, s.394; Özel, s.749). Bununla birlikte



mek suretiyle bir çözüm elde edilip edilemeyeceği değerlendirilmelidir. Bu mümkün değilse, özellikle karşılaştırmalı hukuk verilerinden yararlanmak suretiyle bu boşluğun doldurulması gerekecektir.

Öncelikle, gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin haksız fiil benzeri olduğu görüşünden<sup>84</sup> yola çıkılarak, haksız fiillere uygulanacak hukuku düzenleyen MÖHUK m.34'ün kıyasen uygulanma olasılığını incelemek gerekir<sup>85</sup>. Bilindiği üzere MÖHUK m.34, f.1'de haksız fiilin işlendiği ülke hukukunun uygulanacağı kabul edilmiştir. Bu hüküm, gerçek olmayan vekâletsiz iş görmeye kıyasen uygulandığı takdirde işin görüldüğü ülke hukuku yetkili olacaktır.

Doktrinde de Alman, İspanya, İtalya ve Avusturya hukukunda benimsenen çözümün Türk hukuku açısından da kabul edilebileceği ve vekâletsiz iş görmeye, işin görüldüğü ülke hukukunun uygulanabileceği ifade edilmektedir<sup>86</sup>. İşin görüldüğü ülke hukukunun uygulanmasına gerekçe olarak, anılan ülkenin tarafsız bir yer olduğu, "hizmeti veren" ile "hizmeti alan" tarafın menfaatlerinin burada tesadüfen karşılaştığı ifade edilmektedir<sup>87</sup>.

Bu gerekçe, gerçek olmayan vekâletsiz iş görme için tartışmaya açıktır. Zira gerçek olmayan vekâletsiz iş görmede, bir hizmet alan ile veren ve onların kesişen bir menfaati yoktur. Bu çözüm, gerçek

---

MÖHUK m.24, f.4'teki karakteristik edim borçlusunun mutad meskeni veya işyeri hukukunun uygulanmasının bazen imkânsız olması sebebiyle genel bir kural koyulması yerine daha sıkı ilişkili hukukun uygulanması yoluna başvurulmasının gerekli olduğu da belirtilmiştir (Tekinalp/Uyanık Çavuşoğlu, s.394). Yine, gerçek vekâletsiz iş görmeye kıyasen MÖHUK m.24'ün uygulanmasının söz konusu olabileceği; ancak daha uygun çözümün MÖHUK'taki kanun boşluğunun Roma II Tüzüğü m.11 hükmüne paralel olarak doldurulması olduğu da ileri sürülmüştür (Demirkol, s.40-41).

<sup>84</sup> Tandoğan, Vekâletsiz İş Görme, s.68, 73; vekâletsiz iş görme ilişkisinin bazı hallerde haksız fiil niteliği taşıyabileceği hakkında bkz. Tekinalp/Uyanık Çavuşoğlu, s.394; gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin bir anlamda haksız fiil olarak nitelendirildiği görüşünde bkz. Özel, s.750.

<sup>85</sup> Gerçek olmayan vekaletsiz iş görme, hukuki nitelik açısından temsil ve yetkisiz temsilden farklıdır (Baş Süzel, s.231-232). Bu sebeple gerçek olmayan vekaletsiz iş görmede, temsile uygulanacak hukuku düzenleyen MÖHUK m.30'un kıyasen uygulanması yoluyla yetkili hukukun tespitinin uygun olmayacağı kanaatindeyiz.

<sup>86</sup> Nomer, s.360; Şanlı/Esen/Ataman-Figanmeşe, s.309.

<sup>87</sup> Nomer, s.360.

vekâletsiz iş görme açısından düşünülebilir. Ancak tam aksine gerçek olmayan vekâletsiz iş görmede bir kişinin, bir başkasının hukuk alanına müdahale ederek onun üzerinden menfaat elde etmesi söz konusudur. Bu durumda, uygulanacak hukukun belirlenmesinde tarafsız bir yerin aranması da gerekli olmayabilir. Ayrıca burada, gerçek vekâletsiz iş görmeden farklı olarak bir “mağdur” (mutlak hakkı ihlal edilen iş sahibi) vardır. Buna ek olarak, yukarıda anılan ülkelerde Roma II Tüzüğü’nün bu konuda iç hukuk düzenlemesi olduğu da gözden uzak tutulmamalıdır.

Haksız fiillere uygulanacak hukuku düzenleyen MÖHUK m.34’ün ikinci fıkrası ise zarar odaklı olduğu için kıyasen uygulanmaya müsait değildir. Zira gerçek olmayan vekâletsiz iş görmede, zarar bir sorumluluk şartı değildir. Sorumluluğun doğmasından sonra talep edilen de esas olarak zarar değil, menfaatin devridir ki bu iki talep birbirinden çok farklıdır.<sup>88</sup>

Mevcut kanun boşluğunun kıyas yoluyla doldurulmasında MÖHUK m.34, f.3’ün kıyasen uygulanması düşünülebilir<sup>89</sup>. Düzenlemeye göre, haksız fiilden doğan borç ilişkisinin başka bir ülke ile daha sıkı ilişkili olması hâlinde bu ülke hukuku uygulanacaktır. Buna göre gerçek olmayan vekâletsiz iş görmeden kaynaklanan bir uyuşmazlıkta, tarafların müşterek vatandaşlığı, mutad meskeni veya yerleşim yeri bulunması ve bunun daha sıkı ilişkiyi kurması halinde, bu hukukun uygulanması söz konusu olabilir.

Son olarak ise, MÖHUK m.34, f.5 uyarınca taraflara, haksız fiilin meydana gelmesinden sonra uygulanacak hukuku açık olarak seçme imkânı tanınmıştır. Gerçek olmayan vekâletsiz iş görme bakımından da MÖHUK m.34, f.5’in kıyasen uygulanabileceği; böylelikle iş görmenin meydana gelmesinden sonra tarafların açık hukuk seçimi imkânına sahip olduğu ve bu halde birinci derecede bağlama noktasının, tarafların seçtikleri hukuk olacağı kanısındayız<sup>90</sup>.

<sup>88</sup> Bu husus yukarıda açıklanmıştı. Bkz. s.370-371, dn.13’ün bulunduğu paragraf. Ayrıca ayrıntılı bilgi için bkz. Baş Süz el, s.145 vd.

<sup>89</sup> Nomer, s.360. Nitekim işin görüldüğü ülke hukukunun en sıkı ilişkiyi temin etmesi sebebiyle uygulanabileceği; ancak işin görüldüğü yerin geçici nitelikte olması halinde tarafların müşterek mutad mesken hukukunun uygulanabileceği hakkında bkz. Tekinalp/Uyanık Çavuşoğlu, s.394-395.

<sup>90</sup> Gerçek olmayan vekâletsiz iş görmede tarafların hukuk seçiminde bulunmasını engelleyecek herhangi bir sebep bulunmaması ve buna ek olarak MÖHUK’ta

Bununla birlikte esas olarak, gerçek olmayan vekâletsiz iş görme bakımından MÖHUK'taki mevcut olan kanun boşluğunun, Roma II Tüzüğü m.11 hükmü dikkate alınarak doldurulmasının daha yerinde olacağı görüşüne katılmaktayız<sup>91</sup>. Nitekim, MÖHUK'un genel gerekçesinde, modern milletlerarası hukuk düzenlemelerinden ve bu anlamda Avrupa Birliği mevzuatından yararlanıldığı belirtilmektedir<sup>92</sup>. Bu husus, hâkimin hukuk yaratırken, Avrupa Birliği mevzuatından yararlanmasının mümkün olduğuna bir gerekçe olarak da gösterilebilecektir. Ayrıca, 12.12.1999 tarihinde Helsinki Zirvesi'nde resmi olarak AB'ye aday ülke sıfatını kazanan Türkiye açısından, Topluluk müktesebatının (*acquis communautaire*) önem arz ettiği göz ardı edilmemelidir<sup>93</sup>.

### **C. Özel Durumlar**

MÖHUK m.23'te fikri mülkiyete ilişkin haklar; m.35'te medya ve kitle iletişim araçlarıyla kişilik haklarının ihlali; m.37'de ise haksız rekabete uygulanacak hukuk hakkında özel kanunlar ihtilafı kuralları düzenlenmiştir. Bu özel durumlar, aynı zamanda gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin özel görünümünden bazılarını oluşturmaktadır.

Dolayısıyla Türk mahkemeleri önündeki vekâletsiz iş görme teşkil eden mevcut hukuki ilişki, MÖHUK'ta düzenlenmiş yukarıda sayılan hukuki ilişkilerden biri olarak vasıflandırıldığı takdirde, söz konusu

---

hem haksız fiiller hem de sebepsiz zenginleşmede tarafların sınırlı olarak hukuk seçiminde bulunmasına imkân tanınmış olmasına dayanarak, gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin meydana gelmesinden sonra tarafların hukuk seçiminde bulunabilecekleri kanaatindeyiz.

<sup>91</sup> Bu görüşte bkz. Demirkol, s.41.

<sup>92</sup> MÖHUK'a ilişkin Genel Gerekçe'de Topluluk müktesebatı ile uyumlu bir Kanun'un kabulü ile ona ilişkin uygulamanın gelişmesinin, bazı zorlukları aşmakta yardımcı olacağı belirtilmiştir (5718 Sayılı MÖHUK Tasarısı İle İlgili Adalet Komisyonu Raporu, (<http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss47.pdf>), (erişim tarihi: 2.8.2014); s.8. Ayrıca MÖHUK'un hazırlanması sırasında, henüz Tüzük Teklifi halinde olan Roma II Tüzüğü'nün gözetildiği hakkında bkz. Tekinalp, Turkish Code, s.321; Tekinalp, Yeni Kanun, s.19.

<sup>93</sup> Tekinalp, Turkish Code, s.316-317; Tekinalp/Uyanık Çavuşoğlu, s.7. Nitekim MÖHUK'a ilişkin Genel Gerekçe'de Topluluk müktesebatı ile uyumlu bir Kanun'un kabulü ile ona ilişkin uygulamanın gelişmesinin, bazı zorlukları aşmakta yardımcı olacağı da belirtilmiştir (5718 Sayılı MÖHUK Tasarısı İle İlgili Adalet Komisyonu Raporu, s. 8; ayrıca bu yönde bkz. Tekinalp, Yeni Kanun, s. 14).

hükümler gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin özel görünümleri açısından uygulama alanı bulacaktır. Başka deyişle, aşağıda açıklanacak alanlarda, gerçek olmayan vekâletsiz iş görmeye uygulanacak hukuk konusunda bir kanun boşluğu olmadığı ifade edilebilir.

Bundan başka, gerçek olmayan vekâletsiz iş görme meydana geldiğinde görülen iş, iş sahibi tarafından uygun bulunursa, bu halde uygulanacak hukukun nasıl belirleneceği aşağıda ortaya konulacaktır.

### 1. Kişilik Hakkı İhlali

MÖHUK m.35, f.1 gereği, “*Kişilik haklarının, basın, radyo, televizyon gibi medya yoluyla, internet veya diğer kitle iletişim araçları ile ihlalinden doğan taleplere, zarar görenin seçimine göre; a) Zarar veren, zararın bu ülkede meydana geleceğini bilecek durumda ise zarar görenin mutad meskeni hukuku; b) Zarar verenin işyeri veya mutad meskeninin bulunduğu ülke hukuku veya; c) Zarar veren, zararın bu ülkede meydana geleceğini bilecek durumda ise zararın meydana geldiği ülke hukuku, uygulanır.*”

Kişilik hakkı ihlali, gerçek olmayan vekâletsiz iş görme meydana getirebilir<sup>94</sup>. Örneğin bir ünlünün bebeğinin fotoğraflarını izinsiz çekip, magazin dergisinde bastıran kişinin davranışı, kişilik hakkı ihlali suretiyle gerçek olmayan vekâletsiz iş görme teşkil ettiği için, bu yolla elde ettiği menfaatin devri talep edilebilecektir. İşte böyle bir uyumsuzluk yabancılik unsuru taşıdığı takdirde uygulanacak hukuk, MÖHUK m.35 uyarınca belirlenecektir.

Ancak önemle belirtmek gerekir ki, MÖHUK m.35'teki kanunlar ihtilafı kuralı, medya ve kitle iletişim araçları yoluyla gerçekleşen kişilik hakkı ihlallerine ilişkindir<sup>95</sup>. Başka deyişle ihlalin, mutlaka kamuya açık ortamda gerçekleştirilmesi gerekir<sup>96</sup>. Bununla birlikte, kanaatimizce, genel olarak vekâletsiz iş görme konusunda bir kanun boşluğu olduğu için, diğer yollarla kişilik hakkı ihlali suretiyle vekâletsiz iş gör-

<sup>94</sup> Baş Süzel, s.273 vd.

<sup>95</sup> Nomer, s.356; Tekinalp/Uyanık Çavuşoğlu, s.466; Çelikel/Erdem, s.424 vd.; Şanlı/Esen/Ataman-Figanmeşe, s.297.

<sup>96</sup> Nomer, s.356; Şanlı/Esen/Ataman-Figanmeşe, s.297; Çelikel/Erdem, s.427. Bu açıdan hükmün başlığına yönelik eleştiriler için bkz. Şanlı/Esen/Ataman-Figanmeşe, s.297; Tiryakioğlu, s.212.

me söz konusu olduğunda da, kıyasen MÖHUK m.35'in uygulanması, yani boşluğun bu denli yakın bir kuralla doldurulması düşünülmelidir.

Doktrinde, gerçek olmayan vekâletsiz iş görmeye ilişkin bir değerlendirme yapılmaksızın, yalnızca diğer kişilik hakkı ihlallerinin genel haksız fiil düzenlemesi kapsamına dâhil olması gerektiği ileri sürülmektedir<sup>97</sup>. Gerçekten de tazminat talepleri için haksız fiil hükmü yeterlidir. Bununla birlikte, medya ve kitle iletişim araçları yoluyla gerçekleşmeyen bir şekilde kişilik hakkının ihlali suretiyle gerçek olmayan vekâletsiz iş görme meydana gelmiş ve menfaat devri talep ediliyorsa, kanunda bir boşluk olduğu da göz önünde bulundurulduğunda, niteliği elverdiği ölçüde kıyasen MÖHUK m.35'ten yararlanılması mümkün olabilir.

Buna göre gerçek olmayan vekâletsiz iş görme suretiyle kişilik hakkı ihlali sonucu menfaat devri talep edildiğinde MÖHUK m.35, f.1 düzenlenmesi şu şekilde yorumlanabilir. Öncelikle gerçek olmayan vekâletsiz iş görme sonucu bir zarar da ortaya çıkmışsa, MÖHUK m.35, f.1'deki kural olduğu şekilde okunarak kıyasen uygulanabilecektir. Ancak bir zarar meydana gelmemiş ise, uygulanacak hukuku zarara göre belirleyen MÖHUK m.35, f.1'in nasıl okunması gerektiği sorusu gündeme gelecektir. Kanaatimizce, hükmün (b) bendindeki “zarar verenin işyeri veya mutad meskeninin bulunduğu ülke hukuku” düzenlemesi, “zarar verenin” yerine, “gerçek olmayan vekâletsiz iş görenin” iş yeri ya da mutad meskeninin bulunduğu ülke hukuku olarak uygulanabilir. Kuralın (a) bendi ise, “iş gören, menfaatin bu ülkede meydana geldiğini bilebilecek durumda ise, iş sahibinin mutad meskeni hukuku” ve (c) bendi ise, “iş gören, menfaatin bu ülkede meydana geleceğini bilecek durumda ise menfaatin meydana geldiği ülke hukuku” şeklinde okunarak uygulanacak hukuk tespit edilebilir.

## 2. Haksız Rekabet

Gerçek olmayan vekâletsiz iş görme teşkil edebilecek bir diğer hal ise, haksız rekabettir<sup>98</sup>. Haksız rekabete uygulanacak hukuk MÖHUK m.37'de özel olarak düzenlenmiştir. Söz konusu hükme göre, “1) Haksız rekabetten doğan talepler, haksız rekabet sebebiyle piyasası doğrudan

<sup>97</sup> Tekinalp/Uyanık Çavuşoğlu, s.466; Şanlı/Esen/Ataman-Figanmeşe, s.297; Tiryakioğlu, s.212; Özel, Kitle İletişim Araçları, s.225.

<sup>98</sup> Baş Süzel, s.312 vd.

*etkilenen ülke hukukuna tâbidir. (2) Haksız rekabet sonucunda zarar görenin münhasıran işletmesine ilişkin menfaatleri ihlal edilmişse, söz konusu işletmenin işyerinin bulunduğu ülke hukuku uygulanır.”*

Gerçek olmayan vekâletsiz iş görme kapsamında bir haksız rekabet eylemine karşı menfaat devri talebi söz konusu olduğunda, bunu talep edebilecek kişi yalnızca iş sahibi olarak ifade edilen, kendisine haksız rekabet yapılan kişidir<sup>99</sup>. İşletmenin faaliyet gösterdiği piyasa üzerinde herhangi bir ekonomik etki söz konusu olmayacaktır. Dolayısıyla, haksız rekabet, gerçek olmayan vekâletsiz iş görme suretiyle gerçekleşmiş ise, uygulanacak hukukun MÖHUK m.37, f.2 gereği belirleneceği kanaatindeyiz. Başka deyişle, ilk fıkra uygulama alanı bulmayacak, işletmenin bulunduğu ülke hukuku uygulanacaktır. Zira birinci fıkrada korunan piyasanın kendisidir<sup>100</sup>. Oysa gerçek olmayan vekâletsiz iş görme ve menfaat devri yaptırımını bu amaca hizmet etmemektedir. Bu nedenle söz konusu normun koruma amacı dışında kalmaktadır.

### 3. Fikri Mülkiyet Hakkı İhlali

Fikri mülkiyet ihlali, yetkisi olmayan kusurlu bir kişi tarafından bir işin görülmesi suretiyle gerçekleştiriliyorsa, burada bir gerçek olmayan vekâletsiz iş görme söz konusu olacaktır. Bu tür durumlara özgü olarak, FSEK m.70/III menfaat devri yaptırımını düzenlemektedir. Doktrinde, yerinde olarak, bu düzenlemenin, BK m.530'da genel hükümlerle düzenlenen gerçek olmayan vekâletsiz iş görmesinin bir uygulama alanı olduğu ifade edilmektedir<sup>101</sup>.

Yabancılık unsuru taşıyan bir fikri mülkiyet ihlali söz konusu olduğunda uygulanacak hukuk, MÖHUK m.23'te özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre MÖHUK m.23, f.2 taraflara sınırlı bir hukuk seçim imkânı tanımaktadır<sup>102</sup>. Fikri mülkiyet ihlali gerçekleştikten sonra ta-

<sup>99</sup> Baş Süzel, s.322.

<sup>100</sup> Tekinalp/Uyanık Çavuşoğlu, s.470; Nomer, s.357; Çelikel/Erdem, s.418; Şanlı/Esen/Ataman-Figanmeşe, s.302; Sarıöz, s.116 vd.

<sup>101</sup> Schmid/Gauch, Art.423 OR, N.47; Moser, s.256 vd.; Fischer, s.25; Schmid, GoA, N.948; Tekinalp/Uyanık Çavuşoğlu, s.334; Tandoğan, Vekâletsiz İş Görme, s.331; Arkan Akbıyık, s.84; Erel, s.349; Ayiter, s.262; Bozbel, s.581; Şahin, s.191; Öztan, Fikir, s.677; Kılıçoğlu, Kazancın İadesi, s.197.

<sup>102</sup> Nomer, s.302-303; Tekinalp/Uyanık Çavuşoğlu, s.338; Şanlı/Esen/Ataman-Figanmeşe, s.304.

raflar, ihlalden doğan talepler için mahkemenin hukukunun (*lex fori*) uygulanmasını kararlaştırabilirler. Ancak taraflar bu imkânı kullanmadıkları takdirde ilk fıkra gereği, hangi ülke hukukuna göre koruma talep ediliyorsa o hukuk (*lex loci protectionis*) uygulama alanı bulacaktır.

Bu bağlamda yabancı bir yazara ait kitabın, yazarın rızası olmadan çoğaltılması ve satılması halinde menfaat devrine yönelik talebe uygulanacak hukuk, MÖHUK m.23 uyarınca belirlenecektir.

#### 4. Görülen İşin İş Sahibi Tarafından Uygun Bulunması

Doktrinde gerçek ve gerçek olmayan vekâletsiz iş görme ayrımı yapılmaksızın hesabına iş görülen kişi, yapılan iş için icazet verdiği takdirde taraflar arasındaki ilişkiye vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümlerin uygulanacağı ifade edilmektedir<sup>103</sup>. Nitekim BK m.531’de iş sahibine, görülen işi uygun bulma hakkı tanınarak<sup>104</sup>, bu halde vekâlet sözleşmesi hükümlerinin uygulanacağı açıkça düzenlenmiştir.

Ancak her şeyden önce Türk Borçlar Kanunu’nda yer alan bu hüküm, esasa uygulanacak hukuk Türk hukuku olduğu takdirde bir anlam ifade edecektir. Üstelik söz konusu maddi hukuk düzenlemesine ilişkin doktrinde, iş sahibi tarafından görülen işin uygun bulunmasının, taraflar arasında vekâlet sözleşmesi kurulmuş sayılmasına yol açmayacağı da ifade edilmektedir<sup>105</sup>.

Buna bağlı olarak, somut bir uyuşmazlıkta görülen iş, iş sahibi tarafından uygun bulunduğu takdirde sözleşmelere uygulanacak hukuku düzenleyen MÖHUK m.24’ün kıyasen uygulanması yerine, Roma II Tüzüğü m.11’deki düzenleme esas alınarak uygulanacak hukukun tespit edilmesinin yerinde olacağı kanaatindeyiz.

<sup>103</sup> Tekinalp/Uyanık Çavuşoğlu, s.394.

<sup>104</sup> Bu hakkın, yalnızca gerçek vekâletsiz iş görme kapsamında mı tanındığı, yoksa gerçek olmayan vekâletsiz iş görme için de var olup olmadığı tartışmalı olmakla birlikte kanaatimizce gerçek olmayan vekâletsiz iş görmeye de iş sahibinin uygun bulma hakkı mevcuttur. Ayrıntılı olarak bkz. Baş Süzel, s.140-142.

<sup>105</sup> Huguenin, N.909; Hofstetter, s.249; Honsell/Vogt/Wiegand (işleyen: Weber), Art.424 OR, N.1; Baş Süzel, s.138-139.

### III. Yabancı Hukukun Uygulanmasını Engelleyen Haller

#### A. Kamu Düzeni

MÖHUK m.5 gereği, “Yetkili yabancı hukukun belirli bir olaya uygulanan hükmünün Türk kamu düzenine açıkça aykırı olması halinde, bu hüküm uygulanmaz; gerekli görülen hallerde, Türk hukuku uygulanır.” Görüldüğü üzere, MÖHUK m.5’de öngörülen kamu düzeni müdahalesi, yabancı hukukun uygulanmasını önleyen bir istisna niteliğindedir<sup>106</sup>. Buna göre yabancı bir hukuk yetkili olduğunda, yetkili yabancı hukuktaki belirli bir hükmün uygulanması neticesinde doğacak sonuç, Türk kamu düzenine tahammül edilemez ölçüde aykırı olduğu takdirde yabancı hukuktaki ilgili hüküm uygulanmayacaktır.

İç hukukta emredici kurallarla düzenlenmiş, tarafların irade serbestisine sahip olmadığı her hususa aykırılık, milletlerarası özel hukukta kamu düzeninin müdahalesine yol açmayacaktır<sup>107</sup>. Zira milletlerarası özel hukukta kamu düzeni, toplumun temel yapısı ile temel çıkarlarını koruyan kurallar bütününe ifade eder<sup>108</sup>. Bu kurallar, hâkimin hukukunun “dokunulmaz kısmını”, “sert çekirdeğini” oluşturur<sup>109</sup>. Hâkimin hukukunun vazgeçilemez temel prensipleri ile genel hukuk politikası, Anayasa ve milletlerarası sözleşmeler ile koruma altına alınmış temel hak ve özgürlükler, dürüstlük kuralı gibi hukukun temel ilkeleri ile genel ahlak anlayışı olarak somutlaşır<sup>110</sup>.

<sup>106</sup> Nomer, s.158; Tekinalp/Uyanık Çavuşoğlu, s.52; Şanlı/Esen/Ataman-Figanmeşe, s.75-76; Çelikel/ Erdem, s.156; Doğan, s.213.

<sup>107</sup> Çelikel/Erdem, s.149, 158; Tekinalp/Uyanık Çavuşoğlu, s.52; Şanlı/Esen/Ataman-Figanmeşe, s.86; Dayınlarlı, s.663-664, s.676; Doğan, s.216; Demir Gökyayla, Kamu Düzeni, s.37.

10.2.2012 tarihli Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu kararında da her emredici hükmün ihlalinin veya her emredici hükmü ihlal eden bir yabancı kararın, Türk kamu düzenine aykırı sayılmayacağı ifade edilmiştir (YİBK, 10.2.2012, E. 2010/1, K. 2012/1 (RG. 20.10.2102-28417)).

<sup>108</sup> Bucher, Ordre Public, s.25; Çelikel/Erdem, s.149; Tekinalp/Uyanık Çavuşoğlu, s.52; Doğan, s.213.

<sup>109</sup> Nomer, s.163; Bucher, Ordre Public, s.26.

<sup>110</sup> Nomer, s.168-176; Çelikel/Erdem, s.162-163; Şanlı/Esen/Ataman-Figanmeşe, s.73-74; Doğan, s.214-216; Özdemir Kocasakal, s.21; Demir Gökyayla, Tanıma ve Tenfiz, s.9; Demir Gökyayla, Kamu Düzeni, s.26-27.



Her ne kadar sınırlı bir sayım yapılması mümkün olmasa da diğer borçlar hukukuna ilişkin uyuşmazlıklarda olduğu gibi gerçek olmayan vekâletsiz iş görmede de sorumluluğun şartları, sonuçları ve zamanaşımı bakımından kamu düzeni müdahalesi ile karşılaşılabileceği ifade edilebilir.

Burada önemli olan, yetkili yabancı hukukun bir bütün olarak veya mevcut uyuşmazlıkta uygulanacak somut hükmünün hâkimin hukukundakinden farklı olmasının veya yabancı hukuktaki kurumun, hâkimin hukukunda bulunmamasının bir etkisi olmadığıdır<sup>111</sup>. Zira kamu düzeninin müdahalesi için gerekli olan, yetkili yabancı hukuk hükmünün uygulanmasının, *for* hukukunun temel prensip ve değerleri açısından kabul edilemez bir sonuç yaratmasıdır.

Bu bağlamda yetkili yabancı hukukun, menfaat devri yaptırımı öngörmediği, gerçek olmayan vekâletsiz iş görmeyi bir haksız fiil benzeri olarak nitelendirmesi sebebiyle yalnızca tazminat öngördüğü durumda Türk kamu düzenine açıkça aykırı bir sonuç meydana gelmeyecektir. Menfaat devri yaptırımı, gerçek olmayan vekâletsiz iş görmede ana yaptırım olmakla birlikte, menfaat devri talep eden iş sahibi, iş görenin bir takım masraflarını karşılamakla yükümlüdür. Oysa bu durumu basit bir haksız fiil olarak çözümleyen yetkili hukuk, masraf karşılama yükümlülüğü öngöremeyeceğinden, hükmün kendi içinde dengeli olduğu söylenebilir. Ayrıca tazminat yaptırımı Türk hukukunda gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin de içinde bulundurduğu bir yaptırımdır. Öte yandan gerçek olmayan vekâletsiz iş görmeye dayalı menfaat devri hükmü, bir özel hukuk cezası olarak prensip olarak Türk kamu düzeni müdahalesine uğramamalıdır.

## **B. Doğrudan Uygulanan Kurallar**

Bazı kurallar, ülkelerin sosyal ve ekonomik politikasına ait görevler taşıyor ve özel öneme sahip olurlar. “Doğrudan uygulanan kurallar” olarak adlandırılan bu kurallar, uygulama alanlarına giren ve ülke ile ilişkili tüm özel hukuk uyuşmazlıklarında, o uyuşmazlık yabancılik unsurunu taşıyın veya taşımasın, öngörülme amaçlarını gerçekleştirmek için zorunlu olarak uygulanırlar<sup>112</sup>.

<sup>111</sup> Nomer, s.160, 167; Çelikel/Erdem, s.158; Dayınlarlı, s.687; Doğan, s.214; Demir Gökyayla, Kamu Düzeni, s.37; Bucher, *Ordre Public*, s.22.

<sup>112</sup> Özdemir Kocasakal, s.12-13, 16; Nomer, s.181; Tekinalp/Uyanık Çavuşoğlu, s.59; Çelikel/Erdem, s.155; Şanlı/Esen/Ataman-Figanmeşe, s.7-8; Doğan, s.229.

MÖHUK m.6'da da bu hususta genel bir hüküm öngörülerek, “yetkili yabancı hukukun uygulandığı durumlarda, düzenleme amacı ve uygulama alanı bakımından Türk hukukunun doğrudan uygulanan kurallarının kapsamına giren hallerde o kural uygulanır.” denmiştir.

Doğrudan uygulanan kurallar, kanunlar ihtilâfî kurallarından bağımsız olarak, kendi uygulama alanlarını tayin ederler<sup>113</sup>. Ülke ile bağlantılı olan ve uygulama alanlarına giren tüm olay ile ilişkilerde kanunlar ihtilafî kurallarının devreye girmesini engelleyerek, onlara rağmen uygulanırlar<sup>114</sup>. Kamu düzeni müdahalesinin aksine, doğrudan uygulanan kurallar düzeltici bir işlev görmez; kanunlar ihtilafî kurallarını bertaraf ederler.

Bir hükmün doğrudan uygulanan kural olup olmadığı, hükmün amacından yola çıkılarak tespit edilebilir<sup>115</sup>. Başka deyişle bu bir yorum meselesidir<sup>116</sup>. Doğrudan uygulanan kurallara genel olarak ithalat ve ihracat mevzuatı, rekabet yasaları, döviz mevzuatı gibi sermaye, mal ve hizmetlerin kontrolü; sosyal devlet anlayışına bağlı olarak tüketicinin korunması, işçinin korunması, iş güvenliği, ürün güvenliği ve toplum sağlığı, taşınmaz kiralari, sigortalının korunması ile kültür varlıkları ve çevrenin korunması gibi alanlarda karşılaşıldığı belirtilmektedir<sup>117</sup>.

Bu bağlamda tespit edebildiğimiz ölçüde Türk hukukunda vekâletsiz iş görme açısından doğrudan uygulanan kural niteliğine sahip bir hüküm bulunmadığı kanaatindeyiz. Bu açıdan gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin düzenlendiği TBK m.530 hükmü, kamu menfaatinin gözetilen, devletin sosyal ve ekonomik politikasına hizmet eden bir kural olmadığı için, “doğrudan uygulanan kural” olarak kabul edilmesinin gerekir.

<sup>113</sup> Özdemir Kocasakal, s.28; Nomer, s.181, 182; Tekinalp/Uyanık Çavuşoğlu, s.59; Çelikel/Erdem, s.397; Doğan, s.229.

<sup>114</sup> Özdemir Kocasakal, s.17, 22; Nomer, s.181; Tekinalp/Uyanık Çavuşoğlu, s.59; Doğan, s.229; Şanlı/Esen/Ataman-Figanmeşe, s.90, dn. 87.

<sup>115</sup> Özdemir Kocasakal, s.16-17; Tekinalp/Uyanık Çavuşoğlu, s.59; Şanlı/ Esen/ Ataman-Figanmeşe, s.10; Nomer, s.181.

<sup>116</sup> Çelikel/ Erdem, s.155; Tekinalp/Uyanık Çavuşoğlu, s.59; Şanlı/ Esen/ Ataman-Figanmeşe, s.10;

<sup>117</sup> Nomer, s.180-181, 183; Tekinalp/Uyanık Çavuşoğlu, s.379; Şanlı/Esen/Ataman-Figanmeşe, s.8-10, s.285; Çelikel/Erdem, s.397; Özdemir Kocasakal, s.16-17.

## SONUÇ

Gerçek olmayan vekâletsiz iş görme, bağımsız bir borç kaynağı olup, sözleşmeden, haksız fiilden ya da sebepsiz zenginleşmeden ayrı bir hukuki niteliğe sahiptir. Bu bakımdan, bu kuruma uygulanacak hukukun tespitinde, Türk hukukunda var olan kanun boşluğunun doldurulması gerekir.

Kanun boşluğunun doldurulmasında yararlanılan kaynaklardan karşılaştırmalı hukuk, gerçek olmayan vekâletsiz iş görme konusunda önem kazanmaktadır. Kanun boşluğunun doldurulmasında, Borçlar Kanunu için nasıl ki İsviçre ya da Alman hukukuna sıklıkla başvurulmakta ise MÖHUK'taki gerçek olmayan vekaletsiz iş görme bakımından söz konusu kanun boşluğu için de Roma II Tüzüğü'ne başvurularak; Tüzük m.11 uyarınca bu boşluk doldurulabilir.

Bununla birlikte, gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin özel görünümleri olan kişilik hakkı ihlali, haksız rekabet ve fikri mülkiyet hakkı ihlalinden kaynaklanan talepler için MÖHUK'taki mevcut hükümler uygulanacaktır. Bu halde, bir kanun boşluğundan söz edilemeyecektir.

## KAYNAKÇA

- Arkan Akbıyık, Azra, Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görme, İstanbul 1999
- Ayiter, Nûşin, Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri, Ankara 1983
- Bamberger, Heinz Georg/Roth, Herbert, Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 3, §§ 1297-2385, Rom I-VO, Rom II-VO, EGBGB, 3.Aufl., München 2012 (*Bamberger/Roth/Spickhoff*)
- Baş Süzel, Ece, Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görme ve Menfaat Devri Yaptırımı, İstanbul, Şubat 2015
- Baygın, Cem, “Edim Dışı Sebepsiz Zenginleşmeden Doğan İade Talebinin Haksız Fiil ve Vekâletsiz İş Görmeden Doğan Talepler Karşısındaki Durumu”, Prof. Dr. Fahiman Tekil’in Anısına Armağan, İstanbul 2002
- Berki, Osman Fazıl/ Ergüney, Hilmi, Yabancılar Hukuku ve Kanun İhtilafları ile İlgili Yargıtay Kararlarının Tahlil ve İzahları, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, Ankara 1963
- Birks, Peter, Unjust Enrichment, Oxford University Press, Oxford 2005 (*Enrichment*)
- Birks, Peter, “The Law of Restitution at the End of an Epoch” *University of Western Australia Law Review (UWAL)*, vol.28(1) (*UWAL*)
- Birks, Peter, “Unjust Enrichment and Wrongful Enrichment”, *Texas Law Review*, 2001, vol.79 (*Texas LR*)
- Bozbel, Savaş, Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, İstanbul 2012
- Bucher, Andreas, La dimension sociale du droit international privé, Recueil des cours de l’Académie de Droit International, C. 341, Dordrecht-Boston-London: Martinus Nijhoff Publishers, 2009, (Cours Général).
- Bucher, Andreas, L’Ordre Public et le But Social des Lois en Droit International Privé, Recueil des Cours de l’Académie de Droit International, C. 239, Dordrecht-Boston-London: Martinus Nijhoff Publishers, 1993, (Ordre Public)
- Bucher, Eugen, Obligationenrecht Besonderer Teil, Zürich 1988
- Bureau, Dominique/Watt, Horatia Muir, Droit international privé, Tome II Partie spéciale, 2. edition, Themis droit 2007
- Bussy, André (çev. Gürsoy K.), İsviçre Türk Hukukunda Sebepsiz Zenginleşme (Haksız İktisap), Ankara 1948
- Carella, Gabriella, “The Law Applicable to Non-Contractual Obligations Other Than Tort or Delict”, *The Unification of Choice of Law Rules on Torts and Other Non-Contractual Obligations in Europe*, Ed. A. Malatesta
- Chappuis, Christine, La Restitution des profits illégitimes, Helbing 1991
- Cheshire, Geoffrey / North, Peter / Fawcett, James J., Private International Law, Butterworth, London 1999
- Clarkson, C. M. V. / Hill, Jonathan, The Conflict of Laws, Clarkson&Hill, Fourth Edition, New York: Oxford University Press, 2011

- Çelikel, Aysel/ Erdem, Bahadır B., Milletlerarası Özel Hukuk, 14. Bası, İstanbul 2016
- Dayınlarlı, Kemal, “Milletlerarası Özel Hukukta Kamu Düzeni”, Prof. Dr. Yaşar Karayalçın’a 65. Yaş Armağanı, Ankara, Olgaç Matbaası, 1988
- Demir Gökyayla, Cemile, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizde Kamu Düzeni, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2001, (Kamu Düzeni)
- Demir Gökyayla, Cemile, “Yeni Yargıtay Kararları Işığında Gereksiz Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, C. 9, S. 105-106, 2013, (*Tanuma ve Tenfiz*)
- Demirkol, Berk, Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun’un 24. Maddesi Çerçevesinde Sözleşmeye Uygulanacak Hukuk, Yenilenmiş 2. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014
- Dicey, Albert Venn/ J.H.C., Morris/ Collins, Lawrence, Dicey, Morris and Collins on the Conflict of Laws, 15th ed. Vol.2, Sweet&Maxwell, London 2012
- Dickonson, Andrew, The Rome II Regulation, The Law Applicable to Non-Contractual Obligations, Oxford University Publishing, Oxford 2008
- Doğan, Vahit, Milletlerarası Özel Hukuk, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2013
- Edelman, James, Gain-Based Damages, Oxford 2002
- Erel, Şafak N., Türk Fikir ve Sanat Hukuku, Ankara 2009
- Fentiman, Richard, Conflict of Laws, New York 1996
- Friedrich, Hans Peter, “Die Voraussetzungen der unechten Geschäftsführung ohne Auftrag (Art. 423 OR), insbesondere bei Annahme einer für einen Andern bestimmten Leistung”, ZSR, N.F. 64 (1954), s.9-56,
- Fröhlich, Claus Wilhelm, The Private International Law of Non-Contractual Obligations According to the Rome-II Regulation, Hamburg 2008
- Graziano, Thomas Kadner, La responsabilité délictuelle en droit international privé européen, Bâle: Helbing&Lichtenhahn, 2004
- Gümüş, M. Alper, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Borçlar Hukuku Özel Hükümler Cilt II, İstanbul 2012
- Halfmeier, Axel/ Sonder, Nicolas, “Article 3- Universal Application”, Rome Regulations, Commentary on the European Rules of the Conflict of Laws, Ed. Graf-Peter Calliess, Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer Law International, 2011, (Article 3)
- Hofstetter, Josef, Der Auftrag und die Geschäftsführung ohne Auftrag in: Schweizerisches Privatrecht, Band VII/6, Basel-Genf- München 2000
- Holenstein, Patrizia, Wertersatz oder Gewinnherausgabe? Unter den Gesichtspunkten der ungerechtfertigten Bereicherung und der unechten Geschäftsführung ohne Auftrag, Zürich 1983
- Huber, Peter, Rome II Regulation, Pocket Commentary, München 2011, Sellier

- Huguenin, Claire, Obligationenrecht Besondererteil, 3. Auflage, Zürich/ Basel/ Genf 2012
- Isidro, Marta Requejo, "Punitive Damages from a Private International Law Perspective", Punitive Damages Common Law and Civil Law Perspectives, Eds. Koziol Helmut/ Wilcox Vanessa, Newyork/ Wien 2009
- Kılıçoğlu, Ahmet M., "Fikri Mülkiyette Kazancın İadesi Davası", Prof. Dr. Turgut Akıntürk'e Armağan, İstanbul s.193-200.
- Kılıçoğlu, Ahmet M., Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Ankara 2011
- Koç, Nevzat, "Kötüniyetli Zilyedin İade Borç ve Hakları", Ernst. E. Hirsch'in Hatırasına Armağan, Ankara 1986
- Kötz, Heinz, "Geschäftsführung ohne Auftrag aus rechtsökonomischer Sicht", Festschrift für Bernhard Grossfeld zum 65.Geburstag, Herausgegeben von Unrich Hübner und Werner F. Ebke, Verlag Recht und Wirtschaft GmbH, Heidelberg 1999
- Lischer, Ulrich, Die Gesch.ftsführung ohne Auftrag in schweizerischen Recht, Reihe A, Band 20, Basel 1990
- Meier-Hayoz, Arthur, Berner Kommentar zum schweizerischen Privatrecht, Einleitung (Art.1-10 ZGB), Bern 1962
- Moser, Rudolf, Die Herausgabe des widerrechtlich erzielten Gewinnes, insbesondere unter dem Gesichtspunkt der eigennützigen Gesch.ftsführung ohne Auftrag, Art. 423 OR., Zürich 1940
- Nomer, Ergin, Devletler Hususî Hukuku, 19. bası, İstanbul 2013
- Nomer, Haluk N., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2012, (*Borçlar*)
- Nomer, Haluk N., "Karar İnceleme-506 Sayılı SSK m.10'a göre İşverene Açılan Rücu Davaları Hangi Zamanaşımına Tabidir?" Çimento İşveren Dergisi, s.28 vd. (*Karar İnceleme*)
- Oğuzman M. Kemal/Barlas, Nami, Medeni Hukuk – Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar, İstanbul 2013
- Oğuzman M. Kemal/Öz Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt I-II, Vedat Kitapevi, İstanbul 2013
- Oser, Hugo/Schönenberger Wilhelm, Schweizerisches Zivilgezetzbuch mit Obligationenrecht, Zürich 1956
- Öz, Turgut, Uygulama ve Öğretide Sebepsiz Zenginleşme, İstanbul 1990
- Öz, Turgut, Yeni Borçlar Kanunu'nun Getirdiği Başlıca Değişiklikler ve Yenilikler, Vedat Yayınevi, İstanbul 2011, (*Yenilikler*)
- Özdemir, Gökçe H., Roma ve Türk Hukuklarında Vekâletsiz İş Görme (Negotiorum Gestio), Seçkin Yayınevi, Ankara 2001
- Özdemir Kocasakal, Hatice, Doğrudan Uygulanan Kurallar ve Sözleşmeler Üzerindeki Etkileri, İstanbul, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2001

- Özel, Sibel, “Sebepsiz Zenginleşme Davalarında Kanunlar İhtilafı Meselesi”, MHB, Aysel Çelikel’e Armağan, C. 19-20, S.1-2, 1999-2000
- Özel, Sibel, “İmalatçının Sorumluluğu ve Kitle İletişim Araçları Yoluyla Kişilik Hakkının İhlalinde Uygulanacak Hukuk”, Avrupa’da Devletler Özel Hukuku ve Yeni Türk Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun’un Akitler ve Ticaret Hukukuna İlişkin Hükümleri, İstanbul 2010, (*Kitle İletişim Araçları*)
- Özen, Burak, Haksız Zilyetlikte İade, İstanbul 2003
- Palandt, Otto, Bürgerliches Gesetzbuch, Beck Verlag, München 2010
- Reisoğlu, Seza, Seza Reisoğlu, Sebepsiz İktisap Davasının Genel Şartları, Ajans Türk Matbaası, Ankara 1961
- Rushworth, Adams/Scott, Andrew, “Rome II: Choice of Law for Non-Contractual Obligations”, 2008 LMCLQ s. 274 vd., (<http://www.i-law.com/ilaw/doc/view.htm?id=165221>, 25.04.2014)
- Sarıöz, İpek, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Çerçevesinde Haksız Rekabetten Doğan Uyuşmazlıklarda Uygulanacak Hukuk ve Yetkili Mahkeme”, İstanbul 2012
- Schinkels, Boris/Calliess, Graf-Peter, Rome Regulations Commentary, Kluwer 2015
- Schmid, Jörg, Die Geschäftsführung ohne Auftrag, Freiburg Schweiz 1992 (*GoA*)
- Schmid, Jörg/ Gauch, Peter, Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Obligationenrecht, Teilband V 3a, Die Geschäftsführung ohne Auftrag, Art. 419-424 OR
- Scott, Andrew, “The Scope of Non-Contractual Obligations”, The Rome II Regulation on the Law Applicable to Non-Contractual Obligations, Ed. John Ahern/ William Binchy, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden/ Boston 2009, s.57 vd.
- Serozan, Rona, Eşya Hukuku I, İstanbul 2014 (*Eşya*)
- Serozan, Rona, Medeni Hukuk Genel Bölüm, Kişiler Hukuku, Vedat Kitapevi, İstanbul 2013 (*Genel Bölüm*)
- Serozan, Rona (Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/ Arpacı), Borçlar Hukuku Genel B.lüm: İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme, İstanbul 2009 (*Haksız Zenginleşme*)
- Sungurbey, İsmet, “Kazandırıcı Yıllanma ve Kullanma Karşılığı”, Medeni Hukuk Eleştirileri, C.I, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1963, s.83 vd. (*Kullanma Karşılığı*)
- Suter, Richard, Echte und unechte Geschäftsführung ohne Auftrag nach Schweizerischem Obligationenrecht, Bern 1933
- Şanlı, Cemal/Esen, Emre/Ataman-Figanmeşe, İnci, Milletlerarası Özel Hukuk, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014
- Tandoğan, Haluk, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Cilt II İstisna (Eser) ve Vekâlet Sözleşmeleri, Vekâletsiz İş Görme, Kefalet ve Garanti Sözleşmeleri, Dördüncü Tıpkı Basım, İstanbul 1989, (*Borçlar Özel*)

- Tandoğan, Haluk, Vekâletsiz İş Görme, İstanbul 1957, (*Vekâletsiz İş Görme*)
- Tarman, Zeynep Derya, “Akit Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuk Hakkında Avrupa Topluluğu Tüzüğü” Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.57, Y.2008, s.194-221 (*Roma II*)
- Tekinalp, Gülören, “The 2007 Turkish Code Concerning Private International Law and International Civil Procedure”, Yearbook of Private International Law, C. 9, 2007, (*Turkish Code*)
- Tekinalp, Gülören, Yeni Kanun Hakkında Temel Açıklamalar”, Avrupa’da Devletler Özel Hukuku ve Yeni Türk Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun’un Akitler Ve Ticaret Hukukuna İlişkin Hükümleri, İstanbul: Legal Yayıncılık, 2010, (*Yeni Kanun*)
- Tekinalp, Gülören/Uyanık Çavuşoğlu, Ayfer, Milletlerarası Özel Hukuk-Bağlama Kuralları, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2011
- Guhl, Theo/ Merz, Hans /Kummer, Max (işleyenler: Koller Alfred/Druey Jean Nicolas), Das Schweizerische Obligationenrecht, 8. Auflage, Zürich 1991 (*Guhl/ Merz/Koller, Guhl/Merz/Druey*)
- Tiryakioğlu, Bilgin, “Genel Olarak Haksız Fiillere, Haksız Rekabete ve Rekabetin Korunmasına Uygulanacak Hukuk”, Avrupa’da Devletler Özel Hukuku ve Yeni Türk Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun’un Akitler ve Ticaret Hukukuna İlişkin Hükümleri, Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dr. Nüsret Semahat Arsel Uluslararası Ticaret Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi Konferans Yayınları Dizisi, No.2, İstanbul 2010
- Uluocak, Nihal, Kanunlar İhtilâfı (Yasama Yetkisi Kuralları), İstanbul, 1971
- Uluocak, Nihal, Milletlerarası Özel Hukuk Dersleri, İstanbul 1989 (*Dersler*)
- Ulusan, İlhan, İyiniyetli Sebepsiz Zenginleşenin İade Borcunun Sınırlanması Sorunu (BK m.63/I), İstanbul 1984
- Weber, Rolf H., Gewinnherausgabe – Rechtsfigur zwischen Schadenersatz-, Geschäftsführungs- und Bereicherungsrecht, ZSR 111/1992 I, s.333 vd.
- Weber, Rolf H., Basler Kommentar Obligationenrecht I Art.1-529, 5. Auflage, Herausgeber Heinrich Honsell/ Nedim Peter Vogt/Wolfgang Wiegand, 2011 Basel (*Honsell/ Vogt/ Wiegand (işleyen: Weber)*)
- Yavuz, Cevdet/ Acar, Faruk/ Özen, Burak, Borçlar Hukuku Dersleri, Özel Hükümler, İstanbul 2012 (*Dersler*)
- Yavuz, Cevdet/ Acar, Faruk/ Özen, Burak, Türk Borçlar Hukuku, Özel Hükümler, Beta Yayıncılık, İstanbul 2014
- Yeniocak, Umur, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun Getirdiği Değişiklikler ve Yenilikler – Genel Hükümler, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2011
- Zevkili, Aydın/ Gökyayla Emre K., Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Turhan Kitabevi, Ankara 2013